

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 3
Март 2022

Борис Попиванов

Въпросът дали да се предостави военна помощ на Украйна в конфликта с Русия стана разделителна линия в българската политика.

Социалната и икономическата политика на българското правителство е компрометирана вследствие на войната и кризата и се нуждае от нови решения.

Доверието в институциите и партиите се свива без очертана алтернатива.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 3
Март 2022

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	9

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Войната в Украйна. Това е централна тема в дневния ред на българската политика. Тя намира развитие в няколко направления.

Първо, въпросът за засилването на Източния фланг на НАТО. На Срещата на върха на Алианса бе взето решение в България (както и в Румъния, Словакия и Унгария) да бъде разположена батальонна бойна група. Тази новина бе и единственото по-важно съобщение от последвалата визита на американския секретар по отбраната Лойд Остин в София. Остана открит въпросът, повдигнат от президента Румен Радев, за защита на българското небе в ситуацията на сериозни проблеми на българската изстребителна авиация. Две допълнителни теми свидетелстват за трудностите на България да защити себе си и своите граждани в условията на бушуващ наблизо военен конфликт. Едната е информацията за морски мини в Черно море, които не са достигнали до български териториални води, но отсега предизвикват притеснения относно капацитета за обезвреждането им. А другата е въпросът за българските моряци на кораб в Мариупол, близо до терена на бойните действия. Тяхното безопасно завръщане се оказва към края на месеца неразрешимо със средствата на българската държава.

Второ, евентуалното оказване на военна помощ за Украйна. Призови да се предостави такава помощ във вид на бойни самолети и противоракетни системи идват от различни политически и обществени среди. Изтъква се, че само България и Унгария не се включват в подпомагането на украинските въоръжени сили срещу руската агресия. Възникнаха спекулации, че истинската причина за визитата на Лойд Остин в София е била точно тази. В това отношение се формира неблагоприятна обществена среда. Социологическо проучване на агенцията „Тренд“ показва, че докато едва 16% от българите подкрепят руската инвазия в Украйна, цели 77% са против военна намеса на НАТО (което значи директно или индиректно и България) в конфликта. Страхове от въвличане във войната се утвърждават като висока преграда пред всякаква управленска инициатива. Очертаха се два „лагера“. Единият лагер настоява да се даде военна помощ

и претендира, че дилемата „за/ против войната на Путин“ е равносилна на дилемата „за/ против военна помощ за Украйна“. В този лагер попадат десните партии и дори водещата формация в правителството „Продължаваме промяната“. Финансовият министър Асен Василев, например, подкрепи подобно решение, а премиерът Петков, който явно клони в същата посока, се оправдава с несъгласието на българското общество, но си оставя отворена вратичка с обяснението, че решение за военна помощ би могло да се вземе от Народното събрание. Другият лагер смята, че участие на България в конфликта под всякаква форма е неприемливо и представлява не само риск за сигурността на страната, но и път към отдалечаване на мира. Ярък изразител на това мнение е президентът Румен Радев, който в един момент даже намекна, че България би могла да бъде домакин на мирни преговори между Русия и Украйна. БСП също застана против предоставянето на въоръжение, а партията „Възраждане“ отиде крачка напред и предложи България да не приема и контингенти на НАТО на своя територия.

Трето, енергийният проблем в контекста на войната. Става дума за това, че България (както и много други европейски държави) е силно зависима от доставките на руски газ и нефт. Ясно е, че тези доставки могат да се използват – и се използват – за политически натиск от руска страна. Преодоляването на въпросната зависимост обаче е процес, който, в случай че е реалистично да се извърши на поносима цена, би отнел много години. Усилията на българското правителство приоритетно са насочени в две посоки. Първата е интерконекторните връзки. Ускорената работа по довършване на интерконектора с Гърция и свързването му с Трансадриатическия газопровод са събития от този месец. Посещението на премиера Петков в Турция за среща с президента Реджеп Ердоган бе посветено именно на енергийната диверсификация и по-конкретно на възможностите за по-значителни доставки на азерски газ през Турция. Диверсификацията бе в центъра и на специална среща в София на Петков с премиерите на Румъния – Николае Чука, Черна гора – Здравко Кривокапич и Северна Македония –

Димитър Ковачевски, на която в името на „координирани Балкани“ се заговори и за ускоряване на северномакедонската интеграция в ЕС. По-късно Петков се опита да обвърже освобождаването от руската енергийна зависимост с борбата с корупцията, централна тема за неговото правителство. Балканското трасе на „Турски поток“, пренасящо руски газ, бе дадено като пример за корупция. Трябва да се отбележи, че премиер и президент застъпиха сходни позиции по въпроса за енергийната свързаност и диверсификацията. Президентът Радев призова за изграждане на система от тръбопроводи в Югоизточна Европа с подкрепата на НАТО и разви идеята си в разговори последователно с румънския президент Клаус Йоханис и полския му колега Анджей Дуда. Втората посока на активност засяга отношенията с „Газпром“. Стръскащо прозвуча изявлението на финансовия министър Асен Василев (впоследствие повторено от министъра на енергетиката Александър Николов), че България няма намерение да преговаря с „Газпром“ за нов договор за доставки на газ след изтичането на сегашния в края на 2022 г. В отсъствието на ясна алтернатива такава гледна точка срещна необичайно остри негативни реакции не само от работодателските организации в България, но дори и в чужбина. Сръбският президент Александар Вучич предупреди България да внимава с перспективата за транзит на газ през нейна територия до Сърбия. По-късно се изясни, че българското правителство разчита на общо решение на Европейския съюз да закупува газ от Русия, така че на България да не се налага да преговаря отделно с руския газов гигант „Газпром“. Подобно общо решение бе част от дневния ред на срещата на Европейския съвет в Брюксел в края на март. Барие-

рите пред реализацията му обаче остават огромни, включително заради настояването на руските партньори за заплащане на суровината в рубли.

Четвърто, отношението към руската посланичка. От самото начало на войната поведението на руската посланичка в България Елеонора Митрофанова създава впечатление за излизане отвъд дипломатическия ѝ статут. Митрофанова отказа да се яви в българското Министерство на външните работи, за да получи нота за използван груб език; заяви, че мнозинството българи подкрепят Русия за разлика от своето правителство; изтъкна, че без помощта на Съветския съюз България би останала само в границите на Софийска област. Всяко от тези изявления пораждаше буря от критики и възмущения в определени политически и медийни среди. Следва да бъде посочен и контекстът, в който Русия причисли България към списъка на „неприятелските държави“ (заедно с всички останали членки на ЕС), а България експулсира 10 руски дипломати по обвинения в нерегламентирана дейност. В крайна сметка българското правителство реагира с привикване на посланика в Москва Атанас Кръстин за консултации. Премиерът Петков дори публично посочи, че очаква Русия да действа реципрочно и да отзове (временно) Митрофанова. Подобно императивно изискване не съществува. Руската посланичка си присвоява функцията на основен дразнител на българското правителство. По такъв начин нейните изказвания не само добиват по-широка популярност, но и със своите агресивност и категоричност мобилизират допълнително привържениците на руската версия за украинския конфликт.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Правителството. 100-те дни на кабинета „Петков“, настъпили в края на март, породиха полярни реакции. Водещата партия в управлението „Продължаваме промяната“ и лично премиерът Кирил Петков се позоваха на постигнати успехи; докато опозицията в лицето на ГЕРБ и ДПС окачествиха кабинета като „неспасяем“ и „лишен от план“. Множеството кризи, в които се намира България (икономическа, социална, енергийна, геополитическа) според едни оценки са оправдание за недостатъците, според други – ясен знак за неумението на властта.

Очертават се няколко полета на по-засилена активност. Първо, по отношение на съдебната система. Съвсем ясни са намеренията да се завърши процесът по закриване на специализираните съд и прокуратура. Сътрудничеството с европейската прокуратура и визитата на европейския главен прокурор Лаура Кьовеши в София са сигнал, че специален акцент ще бъде злоупотребата с европейски средства. Второ, по линия на електронното управление. Напредва разработването на мобилната електронна идентификация, както и плановете за е-здравеопазване. Март е богат на новини в тази посока, вече обвързани с по-ясни срокове. Трето, във връзка с екологията. Тезата на министъра на околната среда и водите Борислав Сандов, че Зелената сделка представлява не проблем, а решение в контекста на войната в Украйна, заслужава внимание. За първи път в български условия се появява контрапункт на твърдението, че енергийната криза предполага отлагане и преобразуване на Зелената сделка. Има индикации, че преоценката на енергийния профил на страната върви с бързи темпове с приоритет на зелените политики. Застоят от предишни години изглежда преодолян, въпреки че въпросителните остават твърде много. Стратегическа концепция все още липсва, а и рисковете от преждевременен „зелен завои“ на икономиката са значителни. Четвърто, по повод на енергийната свързаност. Решението да се доведе докрай и с бързи темпове изграждането на връзки с другите балкански държави е нов етап в енергийната политика на страната. Пето, относно Плана за възстановяване и устойчивост. Неговото поредно връщане от Европейската комисия за корекции е минус за

кабинета. Критиките за характера на набелязаните в Плана проекти също повдигат въпроси за действителните цели на българската страна. Огласени са съмнения за намеса и на лични, и на геополитически интереси. Шесто, в светлината на бежанския въпрос. Действията на кабинета се изчерпват до амбиция за регистрация на бежанците и разчитат твърде много на временната европейска директива. Не е ясно и как България вижда възможностите на бъдещия Фонд за бежанците, обсъден на срещата на Европейския съвет във Версай. Седмо, но не и по важност, поведението спрямо икономическата криза. Политиката тук изглежда хаотична, непоследователна, без стратегия. Не личи основателните притеснения на населението и бизнеса да се вземат адекватно под внимание. Успокоителните изявления, че нещата ще се уталожат до няколко месеца, едва ли са достатъчни.

В политически план правителството продължава да изглежда стабилно. В съответствие с прогнозите, войната в Украйна става своеобразна гаранция срещу падане на кабинета и предсрочни избори. Това се признава и от опозиция, и от анализатори. Успоредно с това, четирите партии в управляващото мнозинство успяват да постигнат единство в парламентарното си поведение въпреки разногласията. Само в отделни случаи (макар и важни като правилата за избор на управител на БНБ) настъпват разминавания. Проблемът, както и в предишните месеци, се корени най-вече в самостоятелните управленски политики на отделните партии, които само рядко са споени от общ замисъл.

Президентът. Президентът Румен Радев запазва позициите си на умерен критик на правителството както във вътрешната, така и във външната политика. Линията на държавния глава е очертана в няколко направления – призови за повече отговорност при вземането на решения; защита на резултатите (и кадрите) на служебните правителства от м.г.; оценки за недомисленост и незавършеност на управленски инициативи. Информацията за нов политически проект, който ще бъде оглашен от бившия служебен премиер Стефан Янев, неизбежно рефлектира върху Радев. Слуховете, че президентът насърчава формирането на нови пар-

тии, не могат да бъдат опровергани и при най-добро желание. Изглежда че Радев предпочита да се възползва от тях, за да упражнява влияние и за да продължи да концентрира около себе си идеята за промяна. В рамките на това поведение, обаче, държавният глава постепенно се лишава от подкрепата на десни среди в обществото, които все повече виждат в него опонент на ясната евроатлантическа политика. Балансът между различните фактори на „промяната“, които Радев се опитваше да олицетворява през изминалите 2 години, е разклатен.

Главният прокурор. Прокуратурата се намира във вече явен и всекидневен конфликт с изпълнителната власт. Март започна с повторно внесено от министъра на правосъдието искане за отстраняване на Иван Гешев. Кулминация бе достигната с изявленията на премиера Петков за „абсолютен саботаж“ от страна на прокуратурата и на вътрешния министър Бойко Рашков за „чадъра над обвиняемите“, разпънат от Гешев. Тенденцията към закриване на специализираните съд и прокуратура също е институционален удар върху Гешев. На този фон разследването срещу финансовия министър Асен

Василев лесно се представя от управляващите като политически контраудар.

Общественото мнение. Поредицата от кризи, сполетели България, логично повишават тревогата в българското общество. Национално представително проучване, проведено от агенцията „Тренд“ в средата на март, показва ръст на песимизма за бъдещето на страната със 7% до 47% само за един месец. Налице е и срив на доверието в институциите: 24% доверие в Народното събрание (с 5% по-малко спрямо февруари); 29% в правителството (с 10% по-малко спрямо февруари); 49% в президента (с 6% по-малко спрямо февруари). Липсата на ясна перспектива и на гаранции за сигурността дистанцира хората и от управляващите, и от опозицията. Всекидневните страхове от инфлацията кулминират в сблъсъци за закупуване на по-евтино олио в магазините и в опашки по бензиностанциите. Тези събития са обяснени от управляващите със съзнателно всявана паника и с машинации на спекуланти, но са показателни за масовите настроения. Явно е убеждението, че политическият елит не дава точните отговори на създадите се притеснения.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

„Продължаваме промяната“ (ПП) все още се идентифицира политически със своите основни представители в правителството и парламента. Засилената критичност към тях в последните седмици закономерно води до отлив в доверието. Показният оптимизъм на лидера Кирил Петков във всяка ситуация се очертава като най-важния политически капитал на ПП.

ГЕРБ-СДС преживяват период на много сериозно изпитание. И двата партньора в коалицията проведоха свои форуми, на които преизбраха досегашните председатели – Бойко Борисов в ГЕРБ и Румен Христов в СДС. Сигналите от тези прояви не показват намерения за някаква съществена промяна в идеологията и поведението. Акцентът е върху конюнктурните събития. Националното събрание на ГЕРБ излъчи три послания: единодушие (в партията няма различни мнения и различно гласуване), безалтернативност на Борисов (неговата назидателна, дори груба реч препотвърди образа му по-скоро на собственик на партията, отколкото на „пръв между равни“), нежелание за рискове (Изпълнителната комисия бе преизбрана само с едно изключение). Обявеният курс към предсрочни избори има за цел да сплоти и мобилизира привържениците на партията, а не толкова да установи реална нова ситуация в страната. Показателно е, че ръководни дейци на ГЕРБ много скоро след това подчертаха, че моментът не е подходящ за избори.

Националното събрание на ГЕРБ бе напълно засенчено от случая с ареста на Борисов, на неговия PR Севдалина Арнаудова и на бившия финансов министър Владислав Горанов по подозрения в злоупотреби. Това се превърна в скандал със силен международен отзвук. За първи път след ареста на Андрей Луканов през 1992 г. е задържан бивш български премиер. По отношение на Борисов, Арнаудова и Горанов се създаде впечатление за липса на достатъчно доказателства, което превръща акцията на МВР в крайно рискована и с трудно предсказуеми последици. Тримата арестувани бяха освободени след едно денонощие и получиха възможност да твърдят, че става дума за репресия на властта срещу политическия опонент. Появиха

се критики, че чрез този арест всъщност се постига противоположен резултат на очаквания. Според тези критики вместо да бъде публично разобличена корупцията на Борисов, той се оказва жертва на авторитарен подход. Управляващите обаче не са загубили шансовете си да спечелят битката за интерпретации. Първо, показана бе политическа воля лично от страна на министър-председателя Петков. Второ, експлоатирано бе внушението, че действията срещу Борисов не са национален въпрос, а са свързани по някакъв начин с европейската прокуратура и не зависят от ресурсите и възможностите на самия Борисов да им попречи. Трето, отговорността за липсата на обвинения бе прехвърлена върху прокуратурата и така бе нанесен пореден удар върху главния прокурор Гешев. И четвърто, въпреки освобождаването на Борисов, той започва да прилича на човек, който във всеки момент може отново да се озове в ареста. Политическата перспектива на подобни фигури би била възприета от мнозина като съмнителна.

Движението за права и свободи (ДПС) засега е най-предсказуемият участник в политическия процес. Партията атакува отделни министри, за да ерозира единството на кабинета; стреми се да запази позиции в съдебната власт, доколкото е възможно; защитава своя депутат Делян Пеевски срещу всякакви обвинения и систематично сочи бизнесмена Иво Прокопиев за основен виновник за олигархичните зависимости в България. Целта на ДПС отново изглежда относително ясна – да се стигне до парламентарна ситуация, при която ще могат да балансират в една или друга посока.

Главното предизвикателство пред **Българската социалистическа партия (БСП)** е да изясни убедително своето място в управляващата коалиция и в политическия процес като цяло. Първият аспект на проблема засяга войната в Украйна. Социалистите настояват за умерена позиция срещу Русия, като се противопоставиха на идеята за нови санкции, на избора на „ястреба“ Тодор Тагарев за министър на отбраната и на предоставянето на военна помощ за Киев. Същевременно те не търсят съюзници и се опитват да се дистанцират от президента Радев,

който в някои отношения се доближава до тяхната линия. И заедно с това те полагат усилия да не компрометират перспективата на правителството, от което са част, и то на фона на ескалиращи призови от различни среди в България да напуснат управляващото мнозинство именно заради несъвместими възгледи за войната в Украйна.

Вторият аспект е свързан с ролята на „социален вектор“ в управлението, която БСП сама си приписа в началото на мандата. Тази роля беше уплътнявана последователно с тезите за „най-социалния бюджет“, който България е имала някога. На фона на бурния ръст на цените на енергоносителите и високата инфлация, обаче, подобни претенции вече не могат да бъдат оправдани. Кризата буквално „изяде“ социалния вектор, а алибито на БСП е насочено в бъдещето, към актуализацията на държавния бюджет.

Трети аспект е зададен от личните инициативи на лидера Корнелия Нинова, която в качеството си на вицепремиер и министър на икономиката и индустрията се опита да се наложи като персонален гарант на социалната справедливост в българското общество. Резултатите от повечето инициативи, същевременно, са обезкуражителни. Да припомним: да не се повишават цените на мобилните оператори (в крайна сметка бяха повишени); да се спре натискът на колекторските фирми над длъжниците (внесеният законопроект беше обвинен в лобизъм и така и не бе гласуван); да се прекрати спекулата с олио и основни хранителни продукти (сериозни последици не настъпиха); и най-накрая да се въведе форсмажорно положение, което позволява неизпълнение на договори в кризата (идеята бе отхвърлена от коалиционните партньори). Както и да се оценяват съдържателно тези намерения, неспособността да бъдат превърнати в управленски решения подкопава значението на самата Нинова като фактор в кабинета.

На четвърто място следва да се посочат съмненията в корупционни и непотистки практики. Скандал се разрази около твърденията на депутата от ПП Александър Дунчев, че БСП безразборно уволнява доказани специалисти в горския сектор за да назначи свои кадри. Скандалът бе потушен доста грубо, като Дунчев дори бе заподозрян в психически проблеми. Каквато и да е истината, остава в сила убеждението, формирано още след изборите, че БСП ще използва участието си във властта за кадрови назначения на лоялните на ръководството. Това допълнително рискува да отблъсне партийни симпатизанти. От централата на партията открито омаловажават новите политически проекти на Мая Манолова и Стефан Янев. Но опасността те да привлекат недоволни привърженици на социалистите не е за подценяване.

Логично, пети аспект на проблема с политическата роля на БСП се съдържа в стратегията за възстановяване след тежките изборни поражения от м.г. Изминалите събития засега не потвърждават тезата на Нинова от 50-ия конгрес, че участието в управлението ще възроди партията. Принципът „кадрите решават всичко“ може да мобилизира някакъв малоброен партиен елит, но не и да предложи визия за бъдещето. Ето защо вниманието привлечат не инициативите на Нинова, а обиколките из страната на народния представител Крум Зарков заедно с евродепутата Петър Витанов, кмета на Перник Станислав Владимиров, бившия социален заместник-министър Надя Клисурска и други представители на младото поколение в левицата. Тези срещи са посветени както на организационното укрепване на БСП, така и на идеологическото обновление. Т.нар. „Поход на будните“ на Зарков и колегите му е пример, че един по-младежки, по-динамичен, по-прогресивен и в крайна сметка по-европейски профил на партията не само е възможен, но и не противоречи на нагласите и очакванията на избирателите.

„Има такъв народ“ (ИТН) влезе в дневния ред на месеца с кандидатурата на своя депутат Любомир Каримански за управител на БНБ. Миналото на Каримански като експерт в банки на известни олигарси стана обект на ожесточени критики. ПП в ролята си на водещ партньор в коалицията издигнаха свой кандидат срещу Каримански, Андрей Гуров. Появиха се анализи, че този сблъсък може да струва оцеляването на коалицията. Подобни изводи са пресилени, но важно е друго. ИТН без колебание приеха подкрепата на ГЕРБ и ДПС за промяна в правилата за избор на управител на банката. Това е първият важен прецедент в този парламент, при който се формира ситуационно мнозинство между части от управляващите и опозицията. Самият факт потвърждава по-старото парадоксално наблюдение, че най-много изненади за правителството могат да се очакват от най-„кроткия“ и с най-малко публични изяви партньор.

„Демократична България“ (ДБ), както и в предния месец, не успява да лидира по нито една от своите две основни теми – съдебната реформа и противопоставянето на Русия. Донякъде това може да се обясни с вътрешни проблеми. В „Да, България“ за първи път се създаде фракция, наречена Клуб „9 декември“, която се обявява срещу авторитарността на лидера Христо Иванов и оспорва ролята на набедения за „сив кардинал“ Ивайло Мирчев. Ерозията на образа на Иванов действително е факт. Ако през последните месеци звучаха предупреждения, че цялата коалиция ДБ се е превърнала в „партия на Христо Иванов“, това вече не е така. Демократи за силна България (ДСБ) водят собствена политика на остра критичност към службите за сигурност, подозирани във връзки с Русия. Същото

подозрение индиректно е насочено и към президента Радев. Най-стабилно като че ли стои Зелено-то движение. То проведе свой национален форум, на който безболезнено и без скандали единият от съпредседателите Борислав Сандов напусна своя пост и бе заменен от пловдивската активистка Добромира Костова. Изборът на Костова и посланията от форума показват приоритет на децентрализацията и местните политики, с което българските Зелени се доближават още повече до партньорите си в Западна Европа и търсят разширяване на базата си. Предложението на Зеленото движение украинският президент Володимир Зеленски да бъде изслушан в Народното събрание може да бъде обект на критики и даже на иронични оценки, но при всяко положение издава амбицията на партията да диктува дневния ред вместо да занимава обществото с вътрешните си противоречия.

„Възраждане“ претърпя интересна трансформация. От партия, която месеци наред бе напълно фокусирана върху борбата с ограничителните мерки в пандемията от Ковид-19, тя се озова в нова ситуация. Пандемията слезе от дневен ред. „Възражда-

не“, редовно обвинявана, че има проруски позиции, действително зае такива в дебата за Украйна. Същевременно акцентът попада не върху оправдание на политиката на Путин, а върху антиамерикански послания. Премиерът Петков бе освиркан и почти физически нападнат от привърженици на „Възраждане“ по време на честванията на националния празник 3 март на връх Шипка; правителството бе обвинено от парламентарната трибуна в „национално предателство“ заради скрити намерения да се изпраща въоръжение за Украйна; проведен бе внушителен митинг против присъствието на НАТО в България. Изпъкна тезата, че управляващите се опитват да въвлекат България във война под диктовката на САЩ. Социологическите проучвания, които за пореден месец бележат ръст в подкрепата за „Възраждане“, са свидетелство, че става дума за електорална ниша, която очаква да бъде заета. Редно е да посочим гъвкавостта на партията, която ѝ позволява да се възползва в кратки периоди от съвършено различни ситуации, за да експлоатира традиционния си мотив за „конспирация на елитите“ против свободата и интересите на българския народ.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

България действа като лоялен съюзник на ЕС и НАТО по отношение на войната в Украйна. В средите на българските управляващи обаче съществува сериозно разделение каква трябва да бъде степента на българско участие. Страхове от въвличане на България във война са широко разпространени в обществото, а политическата им употреба би могла да постави на изпитание легитимността на управлението. Би било крайно неблагоприятно за кабинета „Петков“, ако се утвърди интерпретацията, че военна помощ за Украйна значи война, а непредоставяне на помощ значи мир. От досегашните събития може да се направи изводът, че най-голяма тежест за българската позиция в този казус би имала евентуална обща позиция на ЕС. България би следвало да се стреми към такава обща позиция, за да действа в нейните рамки. Придържане към гледната точка на САЩ, НАТО или към принципа „всяка държава решава сама как да помогне“ по-скоро не би имало същия обществен ефект. Едни успешни мирни преговори между Украйна и Русия, на които всички се надяват, биха преформулирали въпроса за отношението и участието, но не биха го отменили.

Българо-руските отношения се намират близо до точка на замръзване. Критиките и обвиненията към посланик Митрофанова обаче едва ли са най-подходящо избрани. Те фактически превръщат Митрофанова в ключов фактор в българския политически процес. Държавните институции би трябвало по-скоро да се обръщат към правителството, което посланичката представлява, а не толкова към самата нея. Нещо повече, съществуващите призови Митрофанова да бъде обявена за „персона нон грата“ биха били доста опасни, защото по същество означават край на дипломатическите отношения, нещо, което никоя друга държава-член на ЕС и НАТО не прави.

Войната в Украйна безспорно увеличава страховете в българското общество. Те имат и социално-икономическо измерение. За съжаление обаче инфлационните процеси, от които страдат гражданите, не се дължат все още на самия конфликт, а на

по-рано възникнали причини. Ето защо ескалация на тревогите тепърва ще се наблюдава.

Проблемът с българското вето върху преговорния процес на Северна Македония с ЕС отново се завърна в дневния ред с активното съдействие на министър-председателя Петков. Подновената дискусия би могла да внесе нови разделения и напрежение в обществото и политическия елит.

Кабинетът „Петков“ не е убедителен в цялостната си политика, но има потенциала да се запази – първо, заради войната, и второ, заради липсата на по-убедителна алтернатива. Намеренията за нови политически проекти, както и електоралният възход на „Възраждане“, са важни факти, но те засега не променят политическата ситуация. Политическата апатия и социалната тревога в много по-голяма степен ще предопределят атмосферата в обществото. Предсрочни избори не се виждат на хоризонта. Коалицията по всяка вероятност ще преживее през следващите седмици и месеци сериозни трусове, не са изключени и смени на министри, но дори промяна на управляващото мнозинство в рамките на настоящия парламент все още не изглежда като реална опция.

На фона на често хаотичните и непоследователни действия на правителството президентът Радев има шанса да се утвърди като своеобразен „център на стабилност“ в политическата система, фактор, в който мнозина било с надежда, било с нежелание ще виждат по-дългосрочна перспектива.

Битката за прокуратурата навлиза във все по-решителна фаза, в която изненадите и новините идват почти всекидневно. Все по-вероятно изглежда изпълнителната власт да се наложи и да постигне отстраняване на главния прокурор Гешев, може би още в рамките на тази година.

В българското политическо пространство най-силно отекна арестът на лидера на опозицията Борисов. С това действие се слага фактически край на спекулациите, че е възможно в близко бъдеще някакво съвместно управление на ГЕРБ и ПП.

Най-силният индикатор в тази посока е оставането на Бойко Рашков на поста министър на вътрешните работи. В самата партия ГЕРБ съзнават, че най-вероятно им предстои по-продължителен опозиционен период. Не е изключена хипотезата, че умереното поведение на Борисов след излизането от ареста означава желание за разбирателство с управляващите относно собственото му положение. Реториката на ГЕРБ, че кабинетът е напълно изчерпан, напомня за тактиката им по времето на кабинета „Орешарски“ през 2013-2014 г.: амбиция

да се представи управлението като агония, която рано или късно ще свърши. Радикализация на този етап е слабо вероятна.

Основният фактор, който може да разклати управлението, е заложен в самото него. Това е рискът от неуправляемост на процесите, както в икономическата сфера, така и в контекста на външно индуцираните кризи. Въпросът за актуализация на държавния бюджет все по-натрапчиво идва на дневен ред.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
<https://bulgaria.fes.de>

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

<https://bulgaria.fes.de>

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 3
Март 2022

Въпросът дали да се предостави военна помощ на Украйна в конфликта с Русия стана разделителна линия в българската политика.

Социалната и икономическата политика на българското правителство е компрометирана вследствие на войната и кризата и се нуждае от нови решения.

Доверието в институциите и партиите се свива без очертана алтернатива.

Повече информация по темата ще намерите тук:
<https://bulgaria.fes.de>